

BOEKBESPREKING

Jan J. van der Post: *Vonk, Vondeling van die Duine*.
Tafelberg-Uitgewers, Kaapstad, 1964. Prys R1.50.

Van hierdie skrywer het daar gedurende 1963 drie werke verskyn, nl. *Agorob — Kind van die Duine, Jagter van die Duine* en *Gaub*, almal met die Boesman as onderwerp. Die skrywer put uit sy eie lewenservaring en intieme kontak met die wilde „duinkinders”, saam met wie hy as jong seun rondgeswerf het. Al hierdie werke bevat dan ook een na die ander 'n rykdom van kennis oor die Boesman se groot vindingrykheid en taaigheid in die bestaanstryd, sy wette, sy godsdiens, sy oorgelewerde vertellings en folklore wat elke geslag Boesman moet oordra aan die volgende. Verskillende figure word telkens teruggevind in die opeenvolgende verhale.

Die grootste waarde van al hierdie werkies en in besonder van *Vonk, Vondeling van die Duine*, is juis geleë in die realistiese weergawe van die lewe van 'n volkie wat veelal net as interessant beskou word uit volkekundige oogpunt. Van der Post slaag (op beskeie wyse) daarin om die Boesmans *menslik* voor te stel (en nie as studievoorwerpe nie), wat deur hulle oudstes se vertellings en onderrigting tot 'n insig kom om 'n sekere sinvolheid in hulle lewe raak te sien: wie lewe volgens die wette van die maan, het die verwagting van 'n hiernamaals, die mooi land van die maan, waar „hulle mae altyd vol en die son altyd lekker warm” sal wees (*Jagters van die Duine*, p. 38—39).

Die tema van die verhaal is die verwarrende wêreld (net soos in *Gaub*) van die witman en die Boesman. Die wette van die Boesman, wat op selfbehoud gerig is, bots met dié van die witman. Volgens e.g. se wette mag net een van 'n tweeling bly lewe en daarom word die groot droogte en die honger van sy mense, deur Vonk toegeskryf aan die verkeerde ding wat die witman gedoen het deur die tweeling albei in die lewe te hou. Die moord wat die Boesman op die witman se tweeling pleeg en die vader se wraakplanne teen hierdie moordenaar vorm die verhaalelement met die trefende slot dat jagter en gejaagde uiteindelik, toe die Groot Wind hulle inhaal, in gemeenskaplike nood op mekaar aan-

gewys is om wedersydse menslikheid te betoon, waarna 'n lewenslange vriendskap tussen hulle ontstaan.

Die skrywer idealiseer nie die Boesman soos Schoeman in *Jagters van die Woestyn* en die Hobsons in *Shankwana van die Duine* dit doen nie; hy stel hom ook nie voor as jammerlike slagoffer van die Witman of ander vyande nie: hy teken hom in sy listigheid, want om in die droë Kalahari te kan bestaan, is versigtigheid en lis nodig; in sy oënskynlike wreedheid, soos die agterlaat van swakkes en oues in tye van nood as daar getrek of gevlug word en die menseoffers om die maan tevrede te stel of die uit die weg ruim van een van 'n tweeling om die ander een te kan behou ter wille van die groep word die enkeling opgeoffer; hy teken hom ook in sy grootpraterij oor die jag en sy skynnederigheid as hy minder gelukkige jagters uitnoui om saam te eet; in sy onvatbaarheid vir die witman se beskawing en godsdiens: Kobus se pogings om die Boesman te evangeliseer misluk, hoe hy ook al die Bybelboodskap in die Boesmanidoom probeer transponeer het.

Daar is momente van diep menslikheid en van dramatiek (vgl. die vlug van die woestynbewoners voor die Groot Wind en ou Nihoen se roerende gebed aan die maan om tog die witman se lewe te spaar (p. 129). Met sobere, direkte weergawe, sonder oorbeklemtone om pateties te verkry, slaag hy in hierdie werkie om 'n brok menselewe so weer te gee dat dit na waarheid klink.

L. C. Minnaar.

Heinz Günther Konsalik: *Natasja, heldin van die volk*. Tafelberg-Uitgewers, Kaapstad. 1964. (Uit die Duits vertaal deur Louis en Bernice Louw. Oorspronklik uitgegee deur Hestia Verlag Gmb H, Bayreuth, onder die titel *Natascha*). Prys R1.95.

Heinz Konsalik is in Afrikaans bekend en gewild gemaak deur 'n reeks vertaalde werke waarvan hierdie een die sesde is.

As oorlogskorrespondent in die Tweede Wêreldoorlog aan die Russiese front, dra hy eerstehandse kennis van die gruwels, ellende, degenerasie en wreedhede maar ook van heroïese, byna bo-menslike manifestasies van moed, opoffering en weerbaarheid wat die oorlog opgelewer het.

In *Natasja* is die Tweede Wêreldoorlog nie slegs agtergrond

vir die verhaal van die boeredogter, Natasja, se opgang nie, maar dit volkome geïntegreer daarmee, dis die enigste „wêreld” waarin Natasja tuishoort, waarin sy kan stry, roem verwerf, gevare en dood uittart, kan haat en liefhê en waaruit sy ten laaste ontvlug na die vrye Weste.

Gebeure is die vernaamste strukturelement in hierdie verhaal. Die oorlog, en later die mag van die Kremlin, bepaal die gang van die verhaal. Natasja kom met lg. in botsing: sy het vir vryheid geveg in die moerasse en nou dat dit sogenaamd vrede is, vind sy dat die enkeling nie vry is nie maar geknel word deur die greep van die Kommunisme.

Die skrywer het 'n bewonderenswaardige beheer oor sy stof wat begryplikerwyse ontsaglik veel behels. Dit is m.i. die grootste verdienste van die boek dat Rusland met sy gekompliseerde stryd teen die magte van die natuur, die vyande van buite en die mag en gesag van die Kommunisme van binne, 'n lewende werklikheid geword het. Wat die *verhaal* egter betref, wonder 'n mens of dit meer as 'n spannings- of avontuurroman genoem kan word. Die skrywer steun te veel op die uitsonderlike van die twee hooffigure, hulle optrede en wedervarings: Loeka, die uitsonderlike sterk reus wat letterlik alles en almal omverloop wat enigsins vir Natasja kan benadeel. Hy is altyd byderhand om te red en te vertrous; tweedens Natasja, die uitsonderlike beeldskone, onverskrokke heldin van die volk, onkeerbaar hartstogtelike vrou met 'n uitsonderlik wonderskone stem waarmee sy duisende betower; die uitsonderlikste is wel Loeka se hondetrou teenoor Natasja (uit liefde vir sy luitenant, eerste eggenoot van Natasja); sy onberispelike gedrag teenoor haar verstom 'n mens aangesien hy teenoor vele vroue, gewoonlik diensmeisies, nie so iets soos sedelike norme erken of geken het nie. Loeka se kragtoere wat elke knoop deurhak vir Natasja, word op die duur vermoeiend en stereotiep net soos Natasja se liefdes en suksesse as sangeres. Die verhaal ly aan oorspanning deur sy veelheid van hoogspanningsmomente. Daarom is die werk teen die einde tam en is die slot sonder verdiepte lewensinsig: dis bloot die einde sonder meer van Natasja se stryd teen die onderdrukkers van vryheid omdat sy uit Rusland ontvlug het.

L. C. Minnaar.

Russell P. Spittler: *Cults and Isms*. Baker Book House, Grand Rapids, Michigan. 1962.

Daar is al bykans net soveel boeke oor die verskillende sektes uit die pen van Amerikaners, as wat daar sektes in Amerika is. En tog het elke skrywer sy eie benadering en wyse van behandeling.

Tipies van die Amerikaanse benaderingswyse, is die bondige samevatting, die aritmetiese tabellering. Net één oogopslag, by die opening van die boek, sommeer op die buiteblad en nog gekleurde binneblad, en daar staan die volle informasie oor talle sektes en waar dit in die boek te vind is, hulle ledetal en aantal kerke, asook hulle vernaamste leerstellinge.

Inleidend word verantwoord waarom sektes voorkom, wat die verband is van kerk en sekte, hoe 'n sektariër benader moet word en of die kerk stadiger groei as sektes. Hierna volg dan 'n baie beknopte relaas van die vernaamste leringe wat saaklik en objektief weergegee word uit die standpunt van die skrywer. Eintlik is hier geen beoordeling nie.

Vir die gewone leser en lidmaat van kerke, is dit seker 'n goeie bron van kennis. Dit maak nie aanspraak op wetenskaplikheid nie. Tog meen ek dat die boek profytliker sou gewees het as 'n beroep op die Skrif en 'n beoordeling op so 'n wyse, sterker gestel was.

S. P. v. d. W.

Norman F. Douty: *Another Look at Seventh Day Adventism*. Baker Book House, Grand Rapids, Michigan. 1962.

Ons het hier 'n antwoord op 'n boek wat verskyn het, geskryf deur die Sewedaagse Adventiste, om hulle leerstellinge kort weer te gee. Daarom is die hoofstukke ook dogmaties gegroepeer om sekere dogmas aangaande die mens, die Skrif en inspirasie, Christus, Verlossing, die Sabbat, die toekomsdag ens.

Iemand wat in die toekoms oor hierdie sekte wil skryf, sal verplig wees om ernstige studie te maak van dit wat hier gegee word. Die skrywer het 'n diepgaande studie gemaak van die werke van hierdie sekte en dit is die grootste waarde van hierdie boek. 'n Analise van die verskillende skrywers se gedagtes word gemaak en dan onder 'n vergrootglas geplaas.

Die skrywer vermy eie gevolgtrekkings, maar in sy konklusies laat hy baie duidelik die eie skrywers uit hierdie kring spreek. Hy is eerlik genoeg om te konstateer dat daar nog onderlinge verskille is, maar staan apologeties sterk as hy saamhorigheid en onderlinge eensgesindheid oor 'n sekere leerstelling ontdek. Sy konklusie is dat Sewedaagse Adventisme onskriftuurlike grondslae het en dat niemand hom by hulle moet skaar nie, omdat hulle 'n onskriftuurlike sekte is.

'n Mooi studie.

S. P. v. d. W.

Ds. H. J. Spier: *De Jehovah's Getuigen en de Bijbel*.
J. H. Kok, Kampen. 1961.

Hierdie klein werkie uit die boeketreeks bevat die skerp-sinnigste gedagtes wat vlymskerp gerig is op die hart van hierdie sekte, wat seker een van die gevaarlikste antichristelike bewegings is, juis omdat hulle die studie van die Bybel voorgee, terwyl hulle juis vanweë 'n onverbiddelike rasionalisme, juis die Bybel aan flarde skeur. Ds. Spier het besoek gaan aflê by die hoofkantoor van die beweging in Brooklyn, New York, en is daar gulhartig ontvang. Hy kon die grootste pers aanskou wat boeke en tydskrifte by die miljoene druk. Hoewel Bybelstudie aanbeveel word, word die studie vir die slagoffers van hierdie sekte gedoen en elke maand ontvang elkeen 'n brosjure van meer as honderd bladsye, waarin sogenaamd die Skrif verklaar word. Die oogmerk is duidelik: die persoon moet hierdie brosjure lees en nie die Bybel nie. Benewens hierdie publikasies word twee tydskrifte uitgegee, sodat elke belangstellende genoegsaam geestelike leesstof het. Dit is werklik treffend hoe hierdie mense met die gedrukte woord hulle leerstellinge verbrei.

Ds. Spier beoordeel die Jehowagetuies volgens die Skrif en laat die Skrif self spreek. Dan verbleek die sogenaamde skrifverklaring wat so vrygewig versprei word en word dit blote sektariese kettery. Geen wonder dat hierdie sekte ook oorgegaan het om sy eie Ou Testament en Nuwe Testament uit te gee nie. Ons sien inderdaad dat ons dus 'n sektebybel het, met 'n sektegod en 'n sekteleer. Ons hoor van 'n sekte-hemel en 'n sektesatan.

Ons sektelektuur is verryk met hierdie boek.

S. P. v. d. W.

Bernard Ramm: *Varieties of Christian Apologetics*.
Baker Book House, Grand Rapids, Michigan. 1961.

Die eerste vraag waarmee die skrywer hom besig hou is: wat moet onder 'n Christelike Apologetiek verstaan word?

Sy antwoord is dan bepalend vir die vorm wat sy werk aanneem. Hy behandel sekere persone onder 'n drietal groeperinge. Elke groep bevat dan drie verteenwoordigers, soos volg:

1. Die groep wat nadruk lê op die Christelike ervaring: Pascal, Kierkegaard en Emil Brunner.
2. Die groep wat die naturalistiese teologie benadruk: Thomas Aquinas, Joseph Butler en F. R. Tennant.
3. Die groep wat uitgaan van 'n openbaringstandpunt: Augustinus, Calvin en Abraham Kuyper.

Hier het ons nou die vernaamste tekortkoming van hierdie sienswyse: die graadverskil tussen sisteme, waar daar werklik beginselverskille benadruk moes word. Selfs die benaming „Christelik” kom soms ernstig in die gedrang, wat staan nog as ons duidelik Gereformeerde beginsels as eise gaan stel vir 'n Gereformeerde Apologetiek.

Ek sou selfs 'n vraagteken wou stel by die benaming „apologetiek”. Ek sou baie meer tevrede wees as liever gesprek word van Polemiek, omdat Apologetiek nie, soos hier beweerd word, 'n soort godsdiensfilosofie is nie. So 'n stelling het Eintlik niks te doen met of Apologetiek of Polemiek nie. As Apologetiek egter altyd te doen het met ander sisteme en op die wyse die waarheid van 'n eie standpunt verdedig, is dit Polemiek en nie meer Apologetiek nie. 'n Suiwerder Apologetiek sou wees as die waarheid van die eie dogma of belydenis uitgebou word tot 'n magtige skans waarteen ander sisteme maar kan bots, sonder dat daar gevaar is van verwerping.

Die weergawe van die verskillende persone se sisteme is waardevol. Tog is hier meer die filosoof aan die woord as die apologet.

S. P. v. d. W.

Norman E. Nygaard: *A Practical Church Administration Handbook*. Baker Book House, Grand Rapids. 1962.

Hier het ons nou 'n pragtige voorbeeld van Amerikaanse praktyk in die kerklike lewe. Net soos wat elke saak sy be-

kendstelling nodig het en hierdie bekendstelling op wetenskaplike lees geskoei moet word, so word hier gedagtes gegee oor kerkorganisasie of gemeentelike organisasie.

Dit is die moeite werd dat predikante aandag gee aan hierdie, miskien oordrewe, gedagtes. Hier mag praktiese wenke wees, hoewel dit sekerlik sommige kerkmense op verkeerde voet sal bring.

Ek gee hier slegs enkele behandelde onderdele:

Beproeftde metodes om jou kerk bekend te stel.

Wenke vir doeltreffende huisbesoek.

Hoe om nuwe lidmate te verwelkom.

Wenke aan plekaanwysers in die kerk.

Evangelisasiewenke.

Kerklike drag.

Blomme in die kerk.

S. P. v. d. W.

Ralph G. Turnbull: *Mark — Gospel of Action*. Baker Book House, Grand Rapids. 1962.

Dit is 'n baie kort, leersame en betroubare weergawe van die inhoud van die evangelie volgens die beskrywing van Markus. Dit is in die vorm van 'n vertelling en volg die gang van Jesus, van sy eerste openbare optrede af, tot aan die opstanding.

Vir die skool en katkisasie is dit uitnemend geskik en ook predikante kan daaruit put.

S. P. v. d. W.

A. J. E. Sorgdrager: *The Particularization of Indirect Cost in Modern Costing Administration*. Ajax Books and Stationers, Potchefstroom. 1964. Prys R5.95.

Hierdie werk is beslis nie oor die tegnieke van kosteberekening nie, maar soos die titel aandui, oor 'n besondere aspek van die kosteprobleem, indien nie die vernaamste nie, dan seker een van die moeilikste.

Die benadering is nuut — wetenskaplik wat noodsaaklik is in die hedendaagse mededingende ekonomiese toestande.

Die skrywer is sterk onder die korrekter, Nederlandse invloed, in die besonder dié van *Van der Schroeff* en *Limperg* wat die Angel-Saksiese benadering en begrip van koste en

kosprys verwerp as pragmaties en opportunisties.

Koste word, normatief, beskou as slegs die ekonomies verantwoorde en onvermybare offers om produksie te bewerkstellig. Die skrywer gaan egter te omslagtig te werk om die Angel-Saksiese benadering te verwerp deur 'n groot aantal skrywers aan te haal en te kritiseer, sodat dit aanvanklik as 'n krities vergelykende studie voorkom.

Die aandag wat aan die ontwikkeling van die kosteterminologie gegee word, is noodsaaklik om misverstand uit die weg te ruim. So word uitgawes versus koste gekontrasteer en bespreek en ook offers, koste en verspilling as inleidend tot die onderwerp.

Besondere aandag word gewy aan die bespreking van saamgevoegde en gemeenskaplike koste en algemene, besondere, direkte en indirekte koste en andermaal word op die verkeerde opvattinge in die Angel-Saksiese literatuur gewys.

Veral die duidelike uiteensetting van integrale en differensiële koste (p. 85) is van besondere belang en raak die kern van die probleem van indirekte of bokoste, waar gewoonlik gefouteer word, en dui op die gevare van die differensiële kosprys wat hoofsaaklik die gevolg is van 'n gebrek aan kostekennis en produksie-kapasiteit wat verkeerd beoordeel word, wat 'n verkeerde kosprys tot gevolg het as gevolg van die verkeerde beskouing dat die, gewoonlik, onbenutte kapasiteit „niks kos nie”. Die regte behandeling word aangedui, nl. dat dië onbenutte kapasiteit nie in die koste bereken moet word nie, maar as verspillinge in rekening gebring moet word ten laste van die wins van die onderneming.

Die Angel-Saksiese (en ook die Suid-Afrikaanse) benadering van verdeling van indirekte word verwerp en aanbeveel word dat indirekte koste *verbesonder* moet word na die eenheid-produk soos deur die eenheid-produk veroorsaak; die term *verbesonder* deur *Limperg* geskep. Die belangrikheid van die organiese struktuur in die behoorlike funksionering van hierdie nuwe en belangrike koste-benadering word beklemtoon. Hierdie benadering word uitgewerk tot 'n redelike praktiese, aanvaarbare oplossing van die indirekte koste-probleem in die meerderheid van produksie-omstandighede.

Die indirekte koste-probleem is egter nie geheel en al opgelos nie, indien geheel en al oplosbaar, maar dit nietaenstaande is hierdie werk beslis 'n besondere bydrae tot die moderne kosteliteratuur en onmisbaar vir die hedendaagse

koste-administrateur om tot 'n korrekter, ekonomiese meer verantwoorde kosprys en tot 'n behoorlike kostekennis te kan kom.

J. H. Els.

Anna M. Louw: *Die Banneling: die Lyfwag*. Tafelberg-Uitgewers. 219 bladsye. Prys R1.80.

Die Afrikaanse skryfster Anna M. Louw het die letterkunde hier te lande in verskeie opsigte verryk. Ek gebruik met opset die inklusiewe term „letterkunde hier te lande”, want een van haar boeke is in Engels: miskien die heel beste aktualiteitsroman onder die talle werke wat oor die rassewrywing in Suid-Afrika geskryf is: *Twenty Days that Autumn*. 'n Mens sou verder moeilik 'n gawer reisverhaal as Anna M. Louw se *Agter my 'n Albatros* in ons taal vind, en haar novelle *Die Onverdeelde Uur* is eenparig deur die kritiek hoog aangeslaan. Sy het ook ander, mindere, werke op haar aktief, soos die uiters onderhoudende *Die Voortreflike Familie Smit* en die boeiende maar nie volkome geslaagde roman *Die Koms van die Komeet*.

En nou het daar by Tafelberg van hierdie skryfster verskyn die eerste deel van 'n *vie romancée* oor president Paul Kruger: *Die Banneling: die Lyfwag*. Die *vie romancée* is 'n moeilike en veeleisende prosagenre, en miskien daarom ook nie erg volop nie, allermens in Afrikaans. So 'n geromanseerde lewe is méér as 'n biografie, want die biograaf gee net weer (sy dit dan georden en geïnterpreteer) wat histories en dokumentêr verantwoord kan word. Soos die naam „geromanseerde lewe” aandui, eis dié soort lewensbeskrywing verbeeldingskrag, 'n ingrypender herskepping, herbelewing van die historiese figuur om wie dit gaan. Hier word 'n groter beroep gedoen op die skrywer se kreatiewe ingryp in die geskiedkundige materiaal. Hierdie verbeeldingselement wat die term „geromanseer” aandui, moet egter nie verwar word met *geromantiseer*, „vermooi” (om dit nou maar grofweg te stel) nie.

In die roman onder bespreking, soos die geval met alle geslaagde geromanseerde lewensbeskrywings, hou die skryfster haar aan die geskiedkundige feite, het Kruger se spore deur Europa letterlik gevolg, en met behulp van haar skeppende, herbelewende verbeelding, rekonstrueer sy die Krugergestalte: op boeiende en oortuigende wyse. Dit is nie die Kruger om-

ring deur 'n legendariese aura nie, maar die ou mens, die banneling, die pelgrim vir die Boeresak wat hy in Europa was. Maar hoe ontdaan hierdie beeld van enige verheerliking ook al is, laat die skryfster Kruger hier nietemin verrys in sy wesenlike grootsheid.

Om aan te toon hoe die skryfster in haar doel so uitnemend slaag, sou 'n ontleding van die roman verg wat die kader van hierdie bespreking te buite gaan. Dus wys ek net op die grondprinsipe van die romanstruktuur. Dit gaan in hierdie roman oënskynlik om Manie Bredell, die „lyfwag” van president Kruger: Bredell se „gevangenskap” en verdeling in sy gebondenheid aan en verpligting teenoor die ou man, Bredell en Nettie Eloff se swaar beproefde liefde vir mekaar. Maar Kruger is alomteenwoordig in die roman, en juis deur die fokus nie so direk op die president te plaas nie, bou die skryfster dié groot gestalte op. 'n Gewaagde maar hier volkome geslaagde tegniek, veral wat die Kruger-faset van die roman betref. Aanvanklik egter is dit of die Bredell-figuur bra min lewensvatbaarheid toon, maar teen die einde is hy 'n geslaagde romanfiguur en is juis die verhouding tussen hom en Nettie verantwoordelik vir die spanning in die roman.

'n Tweede aspek van die romanstruktuur wat 'n mens se agting vir die skryfster se tegniese vermoë opwek, is die chronologie van die gebeure en die afwisseling. Die roman self begin net na die dood van Kruger. Bredell maak die saak met sy gewete uit (trou teenoor Kruger en eiebelang) terwyl hy sy dagboeke deurkyk — en alles herbeleef. Dus basies die procédé van terugflitse, maar dan kunstig georden en afgewissel, met sý aksente en sienings. Tot die legkaartrekonstruksie voltooi is, en daarmee die beeld van Kruger en Bredell en die deel van hulle lewens wat binne die bakens van hierdie romandeel val.

'n Mens moet maar net bv. ds. S. J. du Toit se weergawe van sy reis deur Europa saam met Kruger en Smit (Driemanskap, 1884) lees en met Anna M. Louw se werk vergelyk om te sien watter weg ons prosa in sestig jaar afgelê het.

Die *vie romancée* wil geen historiese roman wees wat 'n hele stuk verlede met sy vele persone en gebeure en tydgees oproep nie; tog lewer 'n voorbeeld van hierdie genre soos *Die Banneling: die lyfwag* ook genoeg bewys dat daar soms wyer perspektiewe geslaan word (die gebeure in Suid-Afrika bv.) en dat meer as net die twee of drie hooffigure sterk

omlyn word. Hier wil ek slegs noem die merkwaardige persoon van dr. Leyds met sy sterk ontwikkelde historiese sin: hy sien Kruger as man van die geskiedenis, simbool van die Afrikanerdom en die vryheidstryd wat nie met Vereeniging eindig nie. Dis hy wat Kruger in hierdie lig adviseer.

Om sy tegniese gaafheid en sy boeiendheid en die ontroeringskrag van sy inhoud, die sinrykheid en waarde van hierdie boek vir die leser, ag ek *Die Banneling: die lyfwag* as die heel beste roman in Afrikaans wat historiese stof hanteer en 'n voorlopige hoogtepunt in die oeuvre van Anna M. Louw.

P. D. van der Walt.

Kurt Bauch/Alice Mertens: *Deutsche Kultur am Kap German Culture at the Cape. Duitse Kultuur aan die Kaap*. Tafelberg-Uitgewers. 1964. Prys R2.60.

Sonder om enigsins afbreuk te doen aan die kragdadige pogings wat deur die Nederlanders, Engelse, Franse, Portugese en ander volkere aangewend is om ons land op te bou, is hierdie werk 'n beskeie poging om ook die aandeel wat die Duitsers sedert die vroeëre tye van ons bestaan gehad het in die ontwikkeling van ons kultuur aan die publiek bekend te stel. Die samestellers wys daarop dat die Duitsers, hoewel hulle in groot getalle hierheen verhuis het, nie in groepe gekom het nie, maar as enkelinge, en dat daar geloofsverskille tussen hulle bestaan het. Hoewel die meeste van hulle arm, sonder stand en ongeletterd was, het enkeles tog hoë betrekkings hier bekleed. En omdat daar so 'n noue verwantskap tussen Hollands en Duits bestaan, het baie van die Duitse immigrante, deels deur huwelike met Suid-Afrikaanse vroue, die Gereformeerde leer van die Afrikaner maklik aangeneem.

Wat die sending betref het die Duitsers na aanvanklike teenslae tog baanbrekerswerk gedoen. Hier word bekende name genoem soos Leipoldt, Lückhoff, Schmidt, Dönges e.a.

Die boek bevat 49 afdrukke van kunswerke wat deur Duitsers sedert die 17e eeu aan die Kaap geskep is. By elke afdruk is 'n kort bespreking betreffende die skepper, die tyd van skepping en die plek waar dit te sien is. Dit is mooi afdrukke van mooi kunswerke.

Daar is in die verlede alreeds enkele pogings aangewend om die aandeel van die Duitsers aan die opbou en ontwikkeling van ons kultuurlewe te omlyn, en hierdie werk is nog een van die welkome gaste.

F. D. du Plooy.